

L' EXCURSIONISTA

BOLLETÍ MENSUAL

DE LA

ASSOCIACIO CATALANISTA D' EXCURSIONS CIENTÍFICAS

FUNDADA EN 26 DE NOVEMBRE DE 1876

ANY II.

BARCELONA 30 DE SETEMBRE DE 1879

NÚM. 11.

CONDICIONS DE LA PUBLICACIÓ

GRATIS PERA 'LS ASSOCIATS.—Pera 'ls no socis: 2'50 pessetas al any. —Número sol 25 cénts.
—Se suscriu en lo LOCAL DE LA ASSOCIACIÓ, PARADÍS, 10. SEGON, ahont deuen dirigir-se totas las comunicacions y en las llibrerias de Verdaguer, Texidó y Parera, y Felip.

ADVERTENCIA

Se fa present á totas las personas que tingan que fer alguna reclamació ó demanda sobre qualsevol assuntó referent á aquest Bolletí, se dirigescan á la Junta Directiva de l' Associació, que es la única oficialment responsable de la redacció del meteix.

LAS FESTAS DE VALLFOGONA.

L' acort prés per lo Magnífich Ajuntament de Vallfogona de Riucorp referent á celebrar d' un modo solemne lo 256e aniversari de la mort del Dr. Francesch Vicens García, l' insigne rector-poeta de dit poble, fou acullit ab singular simpatia per tota Catalunya, y per aquest motiu l' *Associació Catalanista d'excursions científicas*, no podia menys d' acceptar ab lo major gust y entusiasme l' honor que se li feu al invitarla á contribuir á dit aniversari, procurant per tant que en tot quant s' oferí á cooperar, fos digne de la memoria del celebrat rector-poeta.

A est objecte sortí de Barcelona lo día 1.er de Setembre, vigilia de la mort del inolvidable rector, una comissió de l' *Associació Catalanista d' excursions científicas*, acompanyada de varís representants de corporacions y de la premsa. Arrivaren á Tárrega á las duas de la tarde, essent rebuts en la estació per l' iniciador de las festas D. Sebastiá Puigbonet, per l' il·lustrat soci delegat en dita població D. Ramon Tassies, per lo Sr. Comandant militar, senyor Jutge municipal, lo orador sagrat P. Lamolla, sacerdot del Oratori de Sant Vicens de Paul y varias personas distingidas de la vila. Precedits d' una música y en mitg del entusiasme popular se

dirigiren á la *Fonda de Europa* pera dinar, passant després, gracias á la galana invitació del Sr. Tassies, al *Salon del recreo*, ahont dit senyor obsequiá en nom de Tárrega á la *Catalanista* y demés associacions, ab un magnífich thé. Se pronunciaren diferents brindis, encaminats especialment á manifestar la gratitut dels excursionistas per los obsequis que rebian en tant hospitalaria vila. En representació de la premsa brindá en aquell moment l' il·lustrat representant del *Diari de Barcelona*, D. Andreu Balaguer y Merino. Aprés se llegiren poesías per los senyors Franquesa, Masriera y Gallard, y lo Sr. Puigbonet tancá la sessió ab un entussiasista brindis.

Deixat aquell local se trobaren preparadas las caballerías que, per pintoresch y agradable camí, 'ls conduhiren á Vallfogona, essent notable la acullida dispensada pel poble de Guimerá, ahont sortí á son pas l' Ajuntament en corporació y ab música, lo sometent dispará sas escopetas y foren cremats focs d' artífici com també aviada una petita tronada. Se doná un enérgich *¡visca Catalunya!* repetit per tots los presents, y remerciat ab un crit de *¡visca Guimerá!* que iniciá lo Sr. Tobella y ab un abrás donat per aquest al Sr. Alcalde en nom de las associacions y premsa allí reunidas.

Mentres los excursionistas s' acostavan á Vallfogona, aquest poble de solas 116 casas, de tosca construcció si bé còmodas generalment en son interior, ab carrers sumament desnivellats y estrets en general; quals casas ostentan en moltes cantonadas unas llargas creus de fusta clavadas pera lo *Via-Crucis*; qual plassa ó pati es irregular y sols ostenta com edifici públich l' antiga iglesia del segle XII, ab petit porxo devant, del XIV, puix la casa del Comú no té cap mena d' apariencia; s' aparellaba pera rebre als viatjers, sortint en numerosas collas vers los propers camins, y al meteix temps rebia dels immediats pobles moltíssims pagesos y pagesas atrets per la novetat d' aquella festa, podent calcularse foren uns cinch mil los forasters vinguts á Vallfogona. Los adornos posats per la Comissió iniciadora en la plassa ó pati y pabelló del Certámen foren diferents pals venecians ab gallardets y escuts catalans, figurant entre los adornos algunas matas de l' eura simbólica; la Fonda d' Aymerich y la Casa-Castell foren adornadas ab paraments y cortinatjes de vius colors, fets per algunas senyoretas de Bellpuig, Valls y poblacions vehinas que allí 's trobavan, destacantse entre los adornos una bossejada litografia retrato del rector García, copia d' un cuadro existent en Tortosa; la casa del Sr. Figueras, gefe del sometent estava adornada fins al terrat ab cortinatjes, coronas de llover y medallons ab las següents llegendas: *Al insigne Dr. García, Al virtuós rector, Al festiu poeta, Vallfogona á la Catalanista*; en la casa del Sr. Martí, Secretari del Ajuntament fou colocat un gran escut de Catalunya il·luminat, en que 's llegia: *Gloria al immortal Rector-poeta*; y los demés carrers adornats ab

pins y banderas. Tot era nou y extraordinari pera aquella població; y á la posta de sol de dit dilluns, sortiren vers lo *Molí de la Cadeneta* pera rebre á las Comissions delegadas lo Magnífich Ajuntament presidit per lo Sr. Alcalde, Rnt. Sr. Rector del poble y altres sacerdots, Sr. Jutje municipal, Comissió de la *Catalanista* composta de los senyors Riera y Bertran, García Vilamala y Barallat; las de Manresa é Igualada, que habian arribat ja á dit poble, la Junta local de festas, lo jovent ab banderas, lo sometent y la escolta de Guardia civil.

A la sortida del poble comensá lo toch de morts, en mitj del remor de las escopetadas que ressonaban fortament en la vall, y de l' infantil gatzara dels noys, onejant al vent las banderas espanyolas, y aparegueren il·luminats molts dels tossals per resplandents fogueras: tot lo que causaba viva é inesplicable impressió. Sentirse indiferent en aquells moments hauria sigut no escoltar la veu del Montserrat que 'ns aconsella sempre la germanó pera salvar las santas tradicions de la pàtria y las bellas esperansas de la fé.

Eran las nou del vespre d' una hermosa nit, que illuminaba dolsament la lluna, quant arrivaren los excursionistas, precedits dels noys de Guimerá ab atxas de vent. Feta la deguda presentació de la *Catalanista* y demás associacions al Sr. Alcalde, s' organísá davant la *Creu del terme*, la professó cívico-religiosa en esta forma: Lo sometent cessant ja en lo disparo de las salvas; los noys del poble ab atxas de vent y banderas y la música de Tárrega tocant aires fúnebres: seguían ab atxas de cera y descobert lo cap los propietaris del poble, Junta local presidida per lo Sr. Puigbonet, los individuos de la *Catalanista* en número de 30, y alternant entre ells los artistas, periodistas y delegats ó representants de las corporacions. A cada grupo de 8 atxas hi anaban las comissions portant las coronas fúnebres que debian depositarse sobre la tomba de Garceni. Presidia la professó lo Rnt. Sr. Rector que tenia á sa dreta lo Sr. Alcalde, y á sa esquerra lo Rnt. P. Lamolla, y lo President de la Secció literaria Sr. Riera y Bertran, President accidental de l' *Associació* y seguían varis Rnts. sacerdots, l' Ajuntament, lo Jutje municipal y l' escolta de la Guardia civil.

Entre las corporacions y periódichs que assistiren á tan imponent entrada, recordém en eixos moments á la *Real Academia de Buenas Letras*, *Associació d' excursions Catalana*, *Companyia dramática del Teatro Catalá*, de Barcelona, *Associació catalanista* de Lleyda, *Centro de lectura*, de Reus, *Casino del recreo*, de Igualada, *Centre Catalanista*, de Sabadell, *Centre Catalanista Provensalench*, de S. Martí de Provensals, *Diario de Barcelona*, *Diari Catalá*, *La Renaixensa*, *Lo Gay Saber*, *L' Art del Pagés*, *L' escut de Catalunya*, de Barcelona, *Diario de Tarragona*, *El criterio católico*, *La revista de Lérida*, *El Pais*, de Lleyda, *El semanario bergadan*, de Berga, *El eco del Noya*, de Igualada,

El eco del Centro de lectura, de Reus, *La Mañana*, de Madrid y *L' Aureneta*, de Buenos Aires, arribant mes tart los representants de *La Gaceta de Cataluña*, de Barcelona, y *La Llumanera* de Nova-York.

Dita comitiva recorregué los principals carrers del poble, en mitj d' apretadas fileras d' espectadors, illuminadas las finestras ab fanals de colors y altres llums. Lo silenci era general, y sols s'ohian las campanas tocant á morts y de tant en tant la marxa fúnebre. Ab est religiós acompanyament, s' arribá al *porxo dels capellans* adornat ab flams funeraris penjats en cada una de sas arcadas, y coberta ab un drap negre la llosa que tanca l' enterrament del Dr. Garcia. Entorn d'est porxo se reuniren los arribats sens deixar las atxas y, revestit lo Rnt. Sr. Rector ab la capa pluvial negre, entoná un respons que fou cantat per la música de Cervera. Acabat, y regnant sempre un profon silenci per part dels assistents y de l' inmensa moltitut que omplia de gom á gom la plassa, tingué lloch l' acte de depositarse sobre la tomba del inoblidable rector-poeta las coronas que, com á debil testimoni d' afecte y admiració á sa memoria, li oferiren l' *Associació Catalanista d' excursions científicas*, la *Associació d' escursions Catalana*, lo *Centro de lectura*, la *Joventut Valfogonina*, *La Renaixensa*, *L' Art del pagés*, y *L' escut de Catalunya*, pronunciantse ab est motiu sentidas frases per los Srs. Riera y Bertran, Tobella, Guim, y un dels comissionats de Reus.

Lo següent dia 2 se celebraren los funerals pera lo descans del ánima del rector García. L' altar major estava cobert de negre, destacantse un gran Crucifix; al mitj de l' iglesia hi havia un endolat tumol ab l'estola, casulla morada y boneto, cenyit aquest per la gran corona oferta per nostra *Associació*, essent posadas al entorn y á sos peus las demás. A las 10 comensá l' ofici que celebrá lo Sr. Rector, assistit dels rectors d' Albió, Montornés y Segura, ab acompanyament de la predita música de capella de Cervera que cantá una bona missa. En lo primer banch de l' Epístola hi prengué assiento lo Magnífich Ajuntament y en lo del Evangeli, la nostra Junta Directiva y l' iniciador de las festas. Los demás foren ocupats per las corporacions, prempsa y altres personas invitadas. Acabat l' ofici, se colocá una tribuna en lo porxo de l' iglesia y al llindar de la porta principal, desde ahont lo Rvnt. P. Lamolla pronunciá una notable oració fúnebre, davant d' un auditori que omplia per complert la nau de l' iglesia y la plassa y carrers immediats. Comensá per exposar acertadas consideracions sobre l' estudi de la poesia; seguí vindicant la memoria de García, dels atachs que li ha dirigit la posteritat; examiná sa conducta moral, sa pietat y l' elevat sentiment que respiravan sas poesías místicas, y acabá finalment exposant la gloria que cabia á Tortosa, que 'l vegé naixer, á Lleyda, ahont seguí los estudis en sa Universitat

y á Vallfogona que recullí son últim sospir y guarda sos restos mortals. Prop la una seria quan lo P. Lamolla acabá son panegírich, cantantse tot seguit los últims responsos.

A las 2 passá per las casas ahont s' habian allotjat los forasters lo *llevant de taula*, y tot seguit se disposá lo necessari pera lo Cermen que tingué lloch á las 5. En lo fondo ó testera de la plassa ó pati s' alsá un senzill pabelló arreglat per alguns excursionistas y per lo notable artista Sr. Pellicer. En la paret foren colocats los dos projectes de *monument-biblioteca*, distingits ab premi y accésit per lo Jurat. En la llarga taula de presidencia foren exposats los premis y davant d' aquesta fou colocat lo busto treballat per los escultors, nostres consocis Srs. Flotats y Puiggener, essent senyalada sa aparició ab general aplaudiment. Se concedí la presidencia d' honor al Rvnt. Sr. Rector qui tenia á sa dreta lo senyor Tinent d' Alcalde primer y á l' esquerra lo *President de l' Associació*, don Eduart Tamaro y lo Rvnt. P. Lamolla. En taula immediata se trobava lo Secretari primer, D. César August Torras, y dintre lo pabelló totas las personas que assistian oficialment á la festa.

Oberta la sessió per lo Rvnt. Sr. Rector, lo Sr. President llegí un discurs alusiu al acte, donant compte tot seguit de las entusiasmas adhesions al recort que 's commemoraba en dit poble, de distingits escriptors y literats de Barcelona, Vilafranca del Penedés, Gerona, Madrid y Nimes. S' obriren per lo Sr. Secretari los *plechs que contenian los noms dels autors premiats*, llegintse tan sols las poesias.

Los títols y autors favorescuts foren los següents:

Pensament d' or esmaltat: *A la memoria del Rector de Vallfogona*, de D. Joan Campins, de Tortosa.

Accésit: *A la memoria de 'N V. García, Rector de Vallfogona*, de D. Joaquim Cabot, de Barcelona.

Plat d' argent simbólich: *Lo cant del catalá*, de D. Artur Masrera, de Barcelona.

Accésit: *Confraternitat*, del meteix autor.

Rodella de metall ab un relleu representant Sant Jordi: *L' ideal d' un romántich*, de D. Narcís Oller, de Barcelona.

Primer volum del «Album pintoresch-monumental de Catalunya»: *La enveja*, de D. Antoni Massó, de Barcelona.

Un exemplar ricament enquadernat de la «Monografía y fotografías de Sta. María de Ripoll» y una suscripció gratuita al «Butlletí» mensual que publica l' Associació d' excursions Catalana: *Memoria històrich-artistich-topogràfich-científica del poble de Vallfogona y son terme*, de D. Francisco Corbella y Puigbonet, de Vallfogona.

Nivell de plata: *Plano* número 4, de D. Joan Bruguera y Bas, de Barcelona.

Accésit, llapidera d' or: *Plano* número 1, dels senyors D. Alfred

Lopez y Alcrudo y D. Joseph Doménech y Estapá, de Barcelona. Lo Sr. President doná las gracias á las personas allí reunidas y declaró termenat lo certámen.

Un representant de la comissió de Reus repartí entre lo poble unas poesías impresas del Rector de Vallfogona.

A la una de la tarde del següent dia 3, en lo gran pabelló de la fonda d' Aymerich, tingué lloch lo dinar oficial, servit espléndidamente per dit conegut fondista de Cervera, essent uns 40 los allí reunits. La fraternitat més verdadera regná en aquest dinar, tocant á voltas escullidas pessas la música de Tárrega. Destapat lo *champagne* pronunciaren brindis, los senyors President, Canalda, Bordas, Puigbonet, Gallard, Riera y Bertran, Pellicer, Gras, Pàrrera, García Vilamala, Barallat, Pons y Especier, Monrás, Ubach y Vinyeta, Torras, Franquesa, Guim, Arús, Balaguer y Merino, Tassies, y Martí, Secretari del Ajuntament. Se brindá pera que lo poble de Vallfogona conservés la pietat unida ab l' instrucció; pera lo progrés literari; pera que 'ls vallfogonins no 's desdenyin d' usar la *barretina* catalana; per la reina dels Jochs florals que assistí á la esmentada festa D.ª Elena Caballer de Roca; per lo senyor Rector, Rvnt. P. Lamolla y Sr. Rubió y Ors, autor d' un notable judici crítich de las obras del Dr. García; per los catalans ausents, identificats ab la celebrada conmemoració; per la prempsa catalana; per la confraternitat catalana; per l' Academia de Bonas Llettras, etc. Lo Secretari del Ajuntament en nom de las autoritats locals y poble de Vallfogona doná las gracias á todas las personas que s' habian dignat assistirhi, pera honrar al gran Garceni; y finalmente se llegiren també algunas poesías.

Abans de la sortida, que fou á las 5 de la tarde, una comissió presidida per lo Sr. President, passá á despedirse dels Srs. Alcalde, Rvnt. Sr. Rector y Rvnt. P. Lamolla.

Així terminaren las festas de Vallfogona, y si bé no 's verificá en tots sos extrems lo programa, l' *Associació Catalanista* te la satisfacció d' haber complert per sa part ab tot quant, segons sos acorts, s' oferí á cooperarhi, y se creu obligada, per tant, á donar desde aquí, las més expressivas gracias á las corporacions, prempsa y á tots los bons catalanistas que anaren á Vallfogona ab la noble y digne aspiració d' honrar la memoria del humil poeta-rector de la *Soletat*; així com oblida, al meteix temps, los ressorts de mala lley, moguts per tantas mesquinas passions y per tan mal dissimulada enveja, que s' han posat en joch pera desvirtuar lo bon resultat d' aquestas festas.

EXCURSIÓ PARTICULAR Á RIPOLL

verificada los dias 7 y 8 de Setembre de 1879.

Los individuos de l' *Associació* Srs. Francisco Manel Pau, J.

Vergés y A. Auléstia y Pijoan, verificaren particularment, los dias dalt citats, una excursió á la per tants conceptes interessant vila de Ripoll.

Sortiren de Barcelona ab lo primer tren del dia 7 arribant á Sant Feliu de Torelló, ab prou retrás, á cosa de las dotze del mitjdia. Allí prengueren assiento en un dels cotxes que fan la carrera fins á Ripoll, y que segueixen la carretera general de Barcelona á Ribas, prenentla ja al sortir de Torelló desde qual punt va sempre per la vora del Ter. Atractiu es lo viatge, sínó per la comoditat del vehícul, per l' interessant vista de la vall d' aquell riu, bonica com pocas n' hi hage. En tot lo trajecte desde Torelló á Ripoll, qu' es lo que recorregueren, passa 'l Ter per entre dos murs de montanyas formant un extens congest, vorejat per frescals boscatjes de sálzers y pollancres y presentant á cada pas bonichs y variats punts de vista, entre 'ls quals son notables los dels castells de Besora y de Montesquiú. Es també atractívola aquesta part del viatge per poguerse perfectament contemplar desde la carretera las ja avansadas obras del Ferro-carril, en sa secció de Torelló á Ripoll, puix que 'l trassat segueix la mateixa conca del riu, casi á igual altura de la carretera y á l' altra part. Sorpren lo treball que ha tingut que ferse pera obrir un camí á la locomotora en unas vessants espadadas y de roca á voltas enterament llisa, essent lo camí una continuada successió de desmunts y terraplens, molts d' ells sostinguts per ben obrats murs de contenció, habenthi també túnels de importancia y ponts qual construcció es molt notable. *Las obras están tant avansadas que creyém molt possible que per tot l' any que ve puga la locomotora recorre fins al terme de la línea.*

Arribats á Ripoll á las quatre de la tarde pogueren prest veurers ab lo soci delegat D. Joseph M.ª Pellicer y Pagés, Director del Colegi de segona ensenyansa d' aquella població y persona molt coneguda per sos notabilíssims treballs històrichs, en especial per sa obra sobre Sta. María de Ripoll. Tant l' indicat senyor com lo seu germá, digne Alcalde de aquella vila, s' oferiren galantment en tot y per tot als expedicionaris, acompanyantlos desseguida á visitar lo célebre monastir. Inútil es dir que ananthi ab persona tant competent com lo Sr. Pellicer, qui está especialment encarregat de la direcció immediata de la restauració, fou la visita enterament aprofitada. S' hi dirigiren per un camí que ve á parar darrera l'ábside, desde 'l qual se contempla ara tota la *belleza de son conjunt, en perspectiva que fa encar poch temps no podia gosarse.* En efecte, la vista del total del ábside ó sian la combinació dels set ábsides parcials que forman al acusarse las capellas ó altars, major y laterals (tres per banda), no era possible porque darrera d' ell s' alsavan varis terraplens y construccions posteriors á la primitiva fábrica; mes avuy gracias á la acti-

vitat que 's desplega en las obras, queda ja enterament al descobert y restaurat més de la meytat de tot lo conjunt, per anarse desmontant lo sobreposat, deixant en sa integritat la primera obra, y reconstruhint ab molt acert totas las parts d' aquesta qu' estavan arrunadas. En lo preciosíssim claustre románich, quals bellas proporcions excedeixen á tota ponderació, no essent menys notables lo treballat de sos capitells y frisos que la riquesa dels materials empleats, puix que totas las columnas son de jaspi rogench y alguns dels capitells de sílex, s' están també fent obras de conservació tant notables com refer lo sostre del claustre baix (trespol del del primer pis) en artesonat; com era l' antich; preparantse pera després la reconstracció de l' ala qu' está cayguda y quals capitells, columnas y bases se conservan.

Desde 'l claustre passaren al porxo d' entrada, ahont á la poética claror del sol ponent s' extasiaren davant d' aquella sinfonia de pedra, que abraça en artístich conjunt desde las més enlayradas armonías de la religió católica fins á las poéticas descripcions de la vida del camp. Un dels cinch archs que forman lo porxo está tapiat, per habershi adossat una casa fábrica de nova construcció; mes en cambi d' aquest inconvenient, sembla que 'l propietari s' ha compromés á deixar lliure, per medi d' un sifon, l' espay exterior per hont hi passa un canal, facilitant d' eix modo lo desmunt del terraplé que hi ha davant del porxo, ab lo qual s' hi formarà una regular plassa.

L' interior del temple de Sta. María de Ripoll es lo qu' está mes arrunat y desfigurat. De cinch naus que formavan la primitiva fábrica se convertí posteriorment l' iglesia en tres naus, la del centre ab aspecte gótic y las laterals ab barrocas vestimentas de principi del segle, avuy esfondradas també, quedant sols en peu la volta del ábside. Per consegüent lo treball sembla que ha de ser lo despullar de las construccions sobreposadas los murs exteriors y 'ls dos interiors, alzar lo de la part del evangeli y construhir després las voltas, aixó es, la central y las duas per banda, divididas per una serie de columnas en un sentit pararel al eje de l' iglesia. Fet aixó se tindrà ja mantinguda la conservació de la totalitat del monument, poguentse si 's vol obrir de nou al culto l' iglesia, ab lo qual se asseguraria més y més sa conservació.

Tal es lo plan aprobat, y que 'l Sr. Pellicer va executant com á delegat de la Real Academia de S. Fernando, y de la Comissió de monuments de Gerona, ab un zel y un amor tan intens, tan gran per aquellas ruinas, com llargas han sigut las horas que ha passat estudiantlas, y desentranyant llur antiga fesomia y 'l sentit íntim de tots sos detalls.

Altament complascuts d' aquesta visita, que repetiren l' endemà al matí, quedaren los expedicionaris, qui invitats á passar la vet-

llada en casa del propi soci delegat Sr. Pellicer, foren obsequiats ab la més fina amabilitat.

Després d'haver recorregut lo poble que ademés de sa bella situació en la mateixa confluència del Ter y del Fresser, té la particularitat de que casi totas sas casas son de nova construcció y de tres y quatre pisos, presentant ayres d'una reduhida ciutat, prengueren altra volta 'l cotxe á las 11 del matí del dia 8, arribant á Barcelona ja de vespre.

EXCURSIÓ PARTICULAR Á SOLIVELLA

EFFECTUADA LO DIA 4 DE SETEMBRE DE 1879.

Lo dia 4 del present mes, efectuaren una excursió particular á Solivella, los Srs. D. Carles García Vilamala, D. Heribert Barallat D. Joseph Ixart, D. Francesch Bordas y D. Francesch y D. Jaume Ubach y Vinyeta, essent rebuts y obsequiats galantment per l' il·lustrat propietari y diputat provincial D. Antoni Civit y altres distingidas personas.

Visitaren l' iglesia parroquial, que conté molts adefessis y adornos de mal gust en sos altars. S' hi troba una imatge bisantina de la Mare de Deu sentada en son trono, mes, segons general y deplorable costum, tapada ab las vestiduras que treuen la severitat y hermosura artística.

Se fixaren també ab detenció en un notable retaule, provinent, segons sembla, del castell.

Es aquest grandios; s' alsa dalt d' un turonet; domina al poble y li dona pintoresca fesomia. Dit castell se compon de la antiga fortalesa militar, ab los tres portals que donan entrada á la plassa d' armas, fossos y casa senyorial aixecada sobre los restos del primer castell y empotrada en las duas torres angulars que restan encara. Dita casa se recomana per varias preciositats artísticas, esparramadas en sas ménsulas, frisos, finestras, ximeneas de las cambras, escalas, pati, galerías, cistèrnia, etc. Se conserva desocupada y en bon estat en quant á l' obra fins en lo primer pis, essent precis en lo segon algunas reparacions pera evitar sa ruina.

Contemplant lo castell se 'ls dongué la trista nova, que sos propietaris tractavan de tirar-lo á terra. Un castell, que recorda noms tan gloriosos com los de Fivaller; que ha sigut propietat d' una casa tan respectable y distingida com la de Despujol, veurel avuy, caure agratsient, no entre l' espetech de rojas flamaradas, preferint desapareixer avans que donar hospedatje al enemich de la terra, sino per una simple y freda regla de tres, per una mesquina cantitat que 's prometen, convertint sas venerandas pedras en mercantil pedrera y sas seculars artesonats en negrosa llenya; trist es, y certament, se necessita no tenir amor patri; es precis trepitjar ab in-

diferencia la santa llar d' antigas generacions pera consentir y disposar á sanch freda la fatal demolició.

Los excursionistas no pogueren així, tant á la bona de Deu, com s' acostuma á dir, consentir en que desaparegués dit castell y per aixó, allí meteix, sobre lo terreno, feren algunas gestions encaminadas á convencer als propietaris de sospendre tant lamentable resolució, fins y á tant que posat lo fet en coneixement de la Junta Directiva, disposés lo més convenient.

La Junta acordá dirigir una comunicació al Municipi de dit poble, fentli avinent la necessitat de sa conservació baix los conceptes històrich, artístich, pintoresch y econòmich; essent sobre tot molt atendible l' últim concepte, donchs que l' anomenada del castell porta tot sovint á dita població gran nombre d' artistes, literats y aymanis de las arts, y que sense sa existencia, per res se recordaria del humil poble, sofrintne en consecuencia inevitables perjudicis en sa prosperitat material.

La Directiva, proposá á la Corporació municipal que essent bastant favorables las condicions econòmicas pera adquirirlo, careixent de local propi pera Casa Consistorial y habent de tenir á lloguer los edificis d' escoles primarias, jutjat municipal, casa de beneficencia, presó, etc, podria adquirir lo castell, y traslladar allí las oficinas y dependencias esmentadas, estalviantse crecscuts gastos de lloguers ó arrendaments.

Desitjem en gran manera que 'ls esforços de la Directiva no sigan inútils, no dubtant que lo zelós diputat provincial, que tant entussiasta se mostrá per las cosas de Catalunya, procurarà en lo terreno de sas atribucions y de sa influencia oficial, convencer al Ajuntament de la necessitat d' adquirir dit castell y en cas de que aixó no fos possible, excitar á la Diputació provincial de Tarragona pera que lo adquirís com á monument provincial, y destinat al ensemps pera 'ls usos d' utilitat pública de la provincia.

Tot quant se fassi en est sentit redundará en bé de la pàtria, que no está tan sobrada de monuments històrichs, pera que haguem de consentir, creuhats de brassos, que en un dia y altre dia vagen desapareixent los antichs casals que 'ns donan á coneixer la fisonomia y la historia de passadas edats.

Durant lo dia reberen los excursionistas las mes senyaladas probas d' atenció per parts dels vehins del poble y en la nit foren obsequiats en lo café, regnant la mes coral armonía y dedicantse alguns brindis á la *Catalanista*.

La Junta Directiva posa en coneixement dels Associats que ha dirigit á la premsa d' aquesta capital lo següent comunicat:

«Senyor Director de...

Molt senyor meu: prego á V. la inserció del següent remítit.

La Junta directiva de la «*Associació Catalanista d'excursions científicas*» ab tal de desfer falsas suposicions ó interpretacions erradas, referents á la part ab que ha contribuít la meteixa «*Associació*» á las festas celebradas en Vallfogona en honor del Poeta-Rector Vicens Garcia, se creu en lo deber de fer las següents aclaracions:

Primera. La «*Associació Catalanista d'excursions científicas*» no ha iniciat, dirigit, ni organísat aquestas festas, ni s' ha compromés may á efectuarho.

Segona. Fetxada en lo dia 6 de Juny prop-passat rebé la meteixa «*Associació*» una comunicació oficial del Ajuntament de Vallfogona degudament autorísada y firmada per lo senyor Alcalde y secretari del indicat Ajuntament demanant la cooperació y ajuda de la «*Associació*» pera la celebració de unas honras fúnebres y un certámen artístich-literari á la memoria del espresat poeta-Rector; comunicació acompanyada de una copia convenientment autorísada del acta de la sessió d' aquell Ajuntament en la que 's prengué l' acort de celebrar las festas, solícitant lo concurs moral y material de la «*Associació Catalanista*» y delegar á D. Sebastiá Puigbonet pera entendre en tot lo referent á las meteixas festas, comisionant á dit senyor, pera obrir suscripcions y pera demanar, en nom de l' Ajuntament, l' aussili y protecció de distintas autoritats y distingidas corporacions.

Tercera. En virtut de lo manifestat la «*Associació Catalanista*» prengué 'ls següents acorts, què comunicats al esmentat Ajuntament, foren per lo meteix repartits impresos á las personas de qui se solícitaren recursos pera las festas: Aceptar ab reconeixement la invitació feta per l' Ajuntament de cooperar á la celebració de las festas y de dirigit y concertar lo concurs artístich-literari. Prestar tot l' apoyo moral, valiment é influencia de la «*Associació*» pera lo mellor éxit de las festas. Obrir ab urgencia l' espresat concurs procurant conseguir lo major número de premis possible y disposant oportunament las condicions del cartell. Elegir los Jurats que deurían dictaminar lo meteix concurs. Sufragar los gastos d' impresió de circulars, cartells, convocatorias y demás documents de propaganda pera lo major éxit y lluhiment de dita festa. Concorre una «Comissió» al indicat poble en lo dia de la festa pera presenciar l' adjudicació de premis y demás festas que se celebrin.

Posteriorment obtingué la «*Associació*» de son respectable y digníssim soci delegat Rnt. P. Lamolla l' acceptació de l' encárrech de pronunciar la oració fúnebre; y acordá además costejar un premi pera lo Certámen literari y una corona pera depositar sobre la tomba del doctor Garcia.

Quarta. En fetxa del 18 de Juliol rebé la «*Associació*» una comunicació firmada per la senyor Alcalde y Secretari del precitat Ajuntament y per D. Sebastiá Puigbonet trasmetent l' acort pres per la Junta organísadora de que 's celebrarian de tots modos las festas ab los recursos recaudats en las suscripcions y en últim cas ab los que 's recullissen entre 'ls indivíduos de la espresada Junta.

Quinta. Ultimament rebé l' «*Associació*» una minuta del programa de las festas que deurían celebrarse, autorísat ab lo segell del Ajuntament de Vallfogona; programa ampliat despres per lo comissionat senyor Puigbonet (en sa vinguada á Barcelona) ab motiu d' haver obtingut, del arquitecte senyor Gaudí la combinació de una cabalgata alegórica quals materials pertinents s' oferí á tenir preparats dit senyor Puigbonet, y del Mestre en Gay-Saber D. Angel Guimerá la composició de una lloa, apropiada á las festas, obligantse també dit senyor Puigbonet á tenir arreglat lo lloch y disposat tot lo necessari pera la audició de la meteixa, que s' oferiren representar en honor al autor varis catalanistas.

Aquesta Junta Directiva creu que res deu afegir als datos exposats y ab l' afirmació d' haver compler en tot quant (segons sos acorts) havia ofert contri-

buhir á las préditas festas, retxassa tota responsabilitat que 's tracti imposár-seli respecte al resultat general de las meteixas.

Tots los comprobants dels documents precitats estan en Secretaría á disposició de totas las personas que desitjin ó tractin d' enterarsen ó de comprobarlos.

Barcelona 13 de Setembre de 1879.

P. A. de la J. D , lo secretari primer

CÉSSAR AUGUST TORRAS.»

DICTÁMEN

Ab lo major entussiasme lo Jurat calificador dels projectes arquitectónichs obtant al premi ofert per un *monument-biblioteca á Vallfogona*, fa constar, que quan tant escassa era la recompensa oferta, y tant problemática la construcció del monument, la concurrència al certámen ha sigut fins numerosa y lluhida. Quan aytals fets se donan, l' obra del Renaixement pátri se pot dir que navega á bon port, puig tal entussiasme per las glorias del país y tal desinterés, mostra l'existència d' una generació disposada á treballar més que per lo profit, per la gloria, única forsa que fa caminar als pobles, á las nacions, al seu perfeccionament.

Creu lo Jurat qu' en primer lloch ha de fer constar que no s' ha proposat esser benévol, sínó just. Quan se tracte de monuments qu' en son dia se poden aixecar y donar mostra als presents y als esdevenidors del estat de cultura de la pátria, puig los monuments arquitectónichs son miralls de reflexió del estat social en lo moment en que s' aixecan, no cap la benevolencia, sínó lo rigor, puig sería fer una mala obra, la de dar un fals mirall de nostra cultura á las generacions presents y futuras.

Verament no entenem ab aixó dir, que los projectes premiats sían sens defecte, que res no hi hagi que corretgir ó esmenar; es molt difícil en arquitectura que lo primer pensament pugui anar sense correcció, puig l'arquitecte no pot fer com lo literato obedient al precepte d' Horaci, puig sempre se li demanan verdaderas improvisacions, que entre lo plasso per idear un monument y 'l de ser entregat en estat de projecte estudiat, quan no difinitiu, may se li deixa temps suficient pera que dormi y pugui esser novament esmenat al nou despertar del esperit.

Per aquesta rahó l' unanimitat en lo fallo del Jurat era un xich difícil, més per sort aquesta s' ha trobat per excluir dos projectes de tota recompensa y pera donar á un altre un accéssit; lo premi s' ha donat per perfecte majoría, puig s' adjudica lo premi per tres vots contra un, y encara aquest era favorable per un primer accéssit.

Quinas rahons han motivat lo dictámen del Jurat, ferem ara coneixer.

Lo projecte número 2 que te lo Lema «*Fou víctima de l' enveja lo Rector de*

Vallfogona,» te de recomenable la planta, y fent en aquesta lo cambi de donar á arxiu los llochs reservats á habitacions, y per habitacions una part del atri, planta seria á nostres ulls perfecte y admirablement senzilla.

Més l' alsat no correspon á la planta; sense invensió ni execució, sense caràcter, ab cúpulas laterals que no 's motivan per la construcció, y que venen á donar al monument un caràcter estrany, en fi sens que res recomani aquesta part del treball, premi ni accésit no se li podia adjudicar.

Lo projecte número 3 que te lo Lema «*Los pobles s'honran á si mateixos, honrant als seus Ingenis*,» acredita per part de son autor conexements sobrats en las arts del dibuix, ideas, pensaments, més curta instrucció arquitectónica, l'artista pren la plassa del constructor, y axis se troba aquell cohibit per l' edifici. D' aquí que son pensament surti desfigurat, y que ni l' idea, ni l' edifici se recomanin.

Sense caràcter monumental lo seu projecte de biblioteca, apesar de sas escalinatas, l' impressió es la de un pabelló pera un jardí, no la d' un edifici destinat á la guarda y conservació de las obras del talent y del ingeni humá. Y además l' autor no ha tingut present que son projecte, cas de realisarse, havia de realisarse en Vallfogona qu' es un poble de cent casas. Per tot assó no l' havem cregut digne ni de premi ni d' accésit.

Entrem ara en un nou terreno: los projectes de que parlarem han merescut esser distingits, y per aquesta rahó mereixen distingirse, per part nostra ab més detingudas observacions.

Sos autors s' han preocupat fortament del anunciat del Certámen que demanava un monument-biblioteca á Vallfogona, y si l' autor del projecte número 3 ha sacrificat la biblioteca al monument, es just confessar que l' autor del projecte número 4 ha procurat conciliar los dos extrems.

Certament, la celebrat Rector de Vallfogona mereix un monument en lo lloch que ha ilustrat ab la fama de son nom, y l' idea de que aquest monument fos una biblioteca, es excelenta y mereix tot nostre aplauso.—Aquest enten lo Jurat qu' havia d' esser lo punt de vista dels concurrents.—Lo monument es la biblioteca y no altre cosa. Es dir, no es un projecte doble lo que 's demanava, aixó es d' un monument á lo Rector de Vallfogona y un biblioteca, sino una biblioteca monumental dedicada á dit Garcia.

En quant á lo projecte número 1, que te per Lema «*Gosat ó gran Garceni allá en la esfera ahont, segons crech, gloriós sens dupte habitas*,» meresqués millor puesto del que li havem adjudicat, mereixeria rebaixarse d' ell l' importancia escepcional del monument á Vallfogona, puig no podríam consentir en aixecar per sobre de tota una biblioteca la personalitat literaria de lo renombrat Rector. Y com aquesta part del projecte es essencialíssima, y reduida, quedava aquell incomplert, puig dificilment lo Jurat podria idear com cumplir lo fi en qüestió, dat lo desarrollo del pensament del artista, d' aquí son primer motiu pera no adjudicarli lo primer premi.

Además hi ha defectes de construcció molt grans: sa manera de sostenir l' obelisch á Vallfogona, quant fos possible seria defectuosíssim, y per lo tant no mereixeria adoptarse.

En l'alsat, principal fatxada, lo coronament es mesquí y sens caràcter arquitectònic, puig que no te ni moviment, ni relleu, y las estàtuas dels ànguls sentadas dalt del terrat no obehixen á cap principi artístich de decoració, ni son tampoch motivadas per la construcció.

Empero, aquest projecte ab tots sos errors y defectes, té detalls recomendables, y una execució distingida, y acabada; y com ademés recomana á son autor per los coneixements que demostra en lo difícil art de l'arquitectura, un accésit lo tenia merescut y per unanimitat li ha sigut adjudicat.

Superior á tots s'ha estimat lo projecte número 4- que porta lo Lema «*La posteritat vindica las antigas glorias.*»

La planta d'aqueix sembla esser calcada de la del número 3. ó viceversa, empero com no treballa son autor imbuït de l'idea del obelisch que per sa construcció sacrifica la planta, la seva surt més desembarassada y regular.

Aquí l'idea de monument-biblioteca nos presenta, diguemho aixís, en sa forma dual com en l'anterior, sino formant un sol cos ab l'adifici caracterisant sa dedicatória en lo tímpano que te tanta importància escultural com arquitectònica.

Senzilla sa construcció y ornamentació, se veu clar que l'artista no ha oblidat lo lloch ahont havia d'alsarse lo monument, y en aquest punt es tan econòmic de galas y de motlluras, que lo Jurat tot y aprobant lo seu modo de véurerhi, li recomana per quant l'obra s'realisi una major decoració y ornamentació del gran arch.

També es defecte y gran, aquesta vegada, però perque es susceptible de correcció fácil y expedita lo Jurat no ho ha pres en compte, lo mesquí desenvollop dels cossos laterals, y l'invenció de las sevas finestras que desdiu del ayre molt numental y serio del cos central; y també havem de dir que lo coronament nos sembla poch estudiat, y per lo tant susceptible de gran millora. Ab assó y ab la confessió de que lo projecte nos recomana per son invenció, lo Jurat ha manifestat clarament sa opinió, y los motius del fallo, y l'perque adjudica lo premi al projecte número 4, que en resúmen lo mereix per reunir condicions superiors á tots los presentats, per reunir las bonas en absolut, y per esser susceptible de fácil correcció en sos defectes y per esser l'únich factible.

Aquest modo de veure ha reunit tres vots contra un en lo Jurat.

Dat en la Casa de l'«*Associació Catalanista d'excursions científicas.*»

Barcelona vint y vuyt d'Agost de mil vuyt cens setanta nou.

Lo President, LEANDRO ALBAREDA.—SALVADOR SANPERE Y MIQUEL.—JOSEPH MARIA FOLCH Y BROSSA.—JOAN FLOTATS.

NOVAS.

Las comensadas obras de la tan necessaria restauració y complement de nostra Catedral Basílica, continuan ab perseverancia, si be fins are en

molt petita escala. Després de l' obertura dels dos primers grans fines-trals del abside, novament tapiats en sa major part, mentres s' elaboran las vidrieras; ha seguit la remoció d' alguns retaules barrochs y la colocació de calats en las finestras de las capellás absidals. Are segueixen colocantse en aquestas los vidres de colors, y segons nostre humil concepte millora tots los dias sa combinació, puix essent la primera posada la de la capella de St. Felip y St. Jaume, la segona la de Ntra. Sra. de la Mercé y la tercera la de St. Antoni Abad, aquesta es la que mes armonisa ab las antigas que hi corresponen mes amunt.

Han sigut col·locats en la Plassa Real d' aquesta ciutat dos grans candelabros dibuixats per lo conegut arquitecte, nostre consoci, D. Antoni Gaudí. D' ells dirém desapassionadament, que descollan per son estil verament monumental que s' aparta de la rutina ordinariament seguida; son aspecte general es agradable y sobre tot s' hi recomana l' us de la policromía tan usada entre los antichs en las principals obras arquitectónicas y esculturals y per desgracia, per molt temps, tan descuidada. Ella per l' esment ab que es tractada y per la vivor dels tons, dona á las novas produccions singular prestigi.

Tenim diferents noticias de que las obras de restauració del monastir de Poblet segueixen sens interrupció, essent considerables y d' alguna importancia las fetas en lo palau del Rey D. Martí.

L' objecte artístich que constituí lo premi dedicat per nostra Associació á qui millor cantés en lo Certámen literari de Vallfogona, «La confraternitat catalana» y que fou guanyat per nostre consoci D. Artur Masriera, ha consistit segons es notori, en un plat d' argent d' uns 23 centímetres de diámetro, lo qual en sa orla exterior porta en bonicas lletres aquesta llegenda «Premi del Certámen ab motiu del 256^e aniversari de la mort del Dr. Vicens García, Rector de Vallfogona. L' Associació catalanista d' excursions científicas.» En lo centre dintre d' un espay circular campeja l' escut de Catalunya ab sa propia corona y orla de llozers, y tanca lo cercle una faixa ab la llegenda «A la confraternitat catalana—MDCCCLXXIX. Entre aquest centre y l' orla exterior s' ostentan colocats en punta los escuts de las principals ciutats catalanas: Barcelona, Tarragona, Gerona y Lleyda y de l' una á l' altra, una llarga cinta que s' enrotlla ab frondosos llozers, porta interpolats los noms d' alguns ex-

cursionistas célebres y periódichs en catalá mes antichs y coneguts, á saber: *Parcerisa* (artista), *Piferrer* literat, *Ali-Bey* (científich) y *Clavé* (musich); *La Renaixensa* (de Barcelona) *La veu del Montserrat* (de Vich); *La Lluanera* (de Nova York) y *L' Aureneta* (de Bons Aires). L' execució d' aquesta obra artística fou confiada y portada felisment á terme per nostres consocis los argenters germans Torruella valentse pera lo grabat dels dibuixos y llegendas, d' un novíssim procediment á sa disposició que supprimeix per enter l' us del cisell resultant l' obra d' igual hermosura.

Han sigut cedit á l' *Associació* los objectes y obras següents: Per lo Sr. Bohigas, varis exemplars d' estalactitas procedents de la cova del *Drach*, en lo terme de Manacor (Mallorca). Per lo Consistori dels Jochs florals de Barcelona, lo tomo xxi pertanyent al corrent any. Per la Academia de la Joventut Catòlica de Tortosa, *Certámen en honor de su escelsa patrona la Virgen siempre pura; en las fiestas del séptimo centenar de su gloriosísimo descenso á dicha ciudad*. Per lo Sr. Balaguer y Merino (D. Andreu), *Ordinacions y bans del Comtat d' Ampurias*, precedit d' una noticia històrica del propi donador. Per lo Sr. Balaguer (D. Jaume), *Summa de temps y altres rudiments de la gramática*, composta per lo llicenciat de Vallés, procedent de la biblioteca del convent de Sant Francisco de Bellpuig d' Anglesola, y varis exemplars de goigs catalans. Per lo Centre de lectura de Reus, 2 exemplars del *Cant últim del millor cisne catalá, lo autor, en sa agonia*, edició de la Imprenta del Magisteri de Reus, destinada á honrar la memoria del rector-poeta, Dr. García. Per lo Sr. Serra Campdelacreu, *El Archivo municipal de Vich, su historia, su contenido y su restauracion*, memoria escrita per lo donador. Per lo Sr. Clot, *Copia auténtica de lo privilegi de Consolat de mar otorgat á la ciutat de Barcelona en lo any 1401 per lo Rey d' Aragó en Martí I*. Procedent de la suscripció á la Protecció literaria: *Expansions*, poesias líricas de D. F. Ubach y Vinyeta. Per lo Sr. Traité, *Copia de la lápida del Castell de Sant Salvador, en la montanya de Sant Pere de Roda*.

Periódichs rebuts. *El eco del centro de lectura*, de Reus; *Boletin del Colegio de Valdemia*, de Mataró; *El Heraldo* del Masnou; *La Union*, de Sant Martin de Provencals; *El criterio católico*, de Lleyda; *Bolletí trimestral* del Club dels Vosgos; y *Boletin trimestral* del Ateneo Barcelonés.